

In juli 2015 zat ik in Den Haag een kunsthistorisch onderzoek te lezen van Magdi Tóth-Urbens, die al zestig jaar gelukkig getrouwd is met Miklós István Tóth. Ineens belde Ákos Urbán, voorzitter van de Hongaarse Federatie. Daarna deelde Miklós mee: "Ik ga naar Budapest voor een prijs." Magdi wist van niets. Miklós zei haar: "Ik doe wat ik doe niet daarvoor. Ambassadrice H.E. Orsolya Szijártó heeft me aangespoord de prijs niet als ijdel vertoon te zien. Het bedrag kan voor Hongaarse doeleinden in Nederland gebruikt worden!"

Miklós Tóth

Hongaarser dan Hongaars thuis in Nederland, met altijd een liedje in zijn hoofd

Grote prijs voor Miklós Tóth

De prijs, een miljoen forint groot, wordt uitgereikt voor Sint Istvánsdag. Hongaren vieren zijn naamdag op 20 augustus op een manier die op ons Nieuwjaar lijkt. István, Stefanus I uit het Huis Árpád, werd in het jaar 1000 met de van Paus Silvester II ontvangen kroon tot de eerste koning van Hongarije gekroond. De heilige István sloot aan bij het Westers christendom.

Vicepresident Zsolt Semjén reikte op 19 augustus j.l. in het Hongaarse parlement de 'Grote onderscheiding voor Hongaren buiten Hongarije' uit. De **Külhoni Magyarágért**-prijs werd toegekend aan tal van organisaties. Miklós sloot de rij en toen drong tot hem door dat alleen hij de Grote prijs als persoon kreeg. Hij leidde de aandacht meteen af door Semjén toe te spreken op de hem kenmerkende wijze: "Uw uitstekende inleiding moet u publiceren!"

Tekst en foto's: Gerhild Tóth-van Rooij

Hongaren buiten Hongarije

Naast het diploma en bedrag omvat de prijs een grote bronzen legpenning met monogram van de zeer gewaardeerde beeldhouwer-medailleur György Pál Kiss (1943), die van Noord- tot Zuid-Europa in belangrijke musea, galeries en op biënnales ruim een halve eeuw werk heeft laten zien. Zijn beelden en plaquettes van historische personen, schrijvers en componisten hebben krachtige, robuuste lijnen, zo ook op de legpenning waar een boompje aan de horizon de wortels uitstrekt tot in het eindeloze wortelstelsel van de majestueuze boom die naar de wolken reikt. Of is het boompje buiten Hongarije aan het grote wortelstelsel ontsproten?

Op Miklós en de groepsvertegenwoordiger uit Toronto na kwamen alle gelauwerden uit gebieden uit het historische Hongarije, die na het Trianon-vredesverdrag uit 1920 aan de aangrenzende landen waren toebedeeld (zie ook ons artikel op blz. 4). Na de prijsuitreiking stelden Hongaren uit Hongarije, historisch Hongarije en daarbuiten, waaronder in Nederland werkzame en naar (historisch) Hongarije teruggekeerde Hongaren: 'Gelauwerden uit "Groot-Hongarije" zijn géén buitenlandse Hongaren! Zij hadden moeite met de naam van de prijs (**Külhoni magyarágért** (die in het Nederlands te vertalen is als de 'Pro Buiten-Hongaren-prijs'). Miklós sprak alleen over de fantastische dans- en muziekuitvoering na de plechtige uitreiking, met Hongaarse en Roemeense dansen, beiden uit Zevenburgen (ofwel Transylvanië). Het ontroerde hem dit in het parlement te zien.

Ehrenkommendator

De geschiedenis loopt door alles heen. We stapten in de taxi naar de Johannieten. Toen de Hongaarse Commenderij zich op bevel van de communisten moest opheffen ging die door in het buitenland en werd wereldwijd een samenbindende factor voor Hongaren, kerkelijk en charitatief. In 1957 trad Miklós toe tot deze Hongaarse Commenderij van de Johanniet, die deel uitmaakt van de Johanniet Orde Balije Brandenburg (Berlijn). Hij is later benoemd tot Ehrenkommendator (iemand die zich op bijzondere wijze heeft onderscheiden) en is lid van het 'brede Kapittel', het hoogste bestuursorgaan van de Orde. Zijn Johannietertoga in de regen uit zijn tas halend, stapt hij razendsnel in de Johannietersrij, die als een eenheid binnenschrijdt

in de Szilágyi Dezső-téri templom waar zijn vader ooit hulppredikant was. Hij is ineens sereen.

Sint István

Halverwege de gemoedelijke receptie na de dienst moet Miklós, die ook Verbindingsridder

bij de Johanneterorde in Nederland is, verder Johanniet Jhr. Paul F. de Ranitz tot Doornick rijdt hem naar de Maltezer (Katholieke) orde in de historische, sprookjesachtig verlichte burcht. Langs onbeweeglijke erewachten in historisch huzarenuniform betreden ze de binnentuin, waar alles bruist rond een bijna overladen buffet. Het wordt stil als aan de vooravond van Sint István de nieuwe voorzitter wordt voorgesteld.

Na plechtigheid in parlamentsgebouw: v.l.n.r. Emöke Urbán-Kátay, Csanády Ágnes (Hongaarse Federatie), Gerhild & Andries Tóth (zoon en schoondochter), Miklós Tóth, Gabriella Vincze-Bába (achter-achternicht), Jhr. Paul F. de Ranitz, István Tomcsányi (kommendator van de Hongaarse commenderij van de Johanniet Orde), Ákos Urbán (voorzitter Federatie).

vader van Miklós de hervormde kerkelijke gemeente georganiseerd en zijn vrouw ontmoet. Na zijn theologiestudie in Budapest, Genève en Parijs was hij bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog teruggekomen over de Adriatische Zee, op één van de laatste schepen die nog voeren. Nadat ze in 1924 waren getrouwd in Budapest, verhuisden ze naar Szekszárd, waar Miklós op 6 augustus 1925 ter wereld kwam.

een pelgrimsoord. Ik zie nog de Burcht voor me, zoals deze was opgebouwd na 1867. Dit vredige, welvarende Budapest veranderde. Na mijn eindexamen gymnasium in 1943 ging ik daar rechten studeren en studeerde gelijktijdig op het Instituut Buitenlandse betrekkingen (een Hongaars 'Clingendael'). Als veertienjarige wilde ik al naar het buitenland en leerde bewust Duits, Frans en Engels.

Op Sint István lopen Johannieten en Maltezers, evenals de presidenten en leden van de regering, mee in de processie met de relik met de hand van Sint István. In de dienst wordt een brood gezegend dat is gebakken van meel uit alle provincies van Groot-Hongarije. Vanaf het plein kijken velen toe. Deelname is belangrijk voor Miklós, die in West-Europa én het Karpatenbekken betrokken is bij kerkelijke activiteiten. Vanaf 1949, toen Miklós in Nederland kwam studeren, organiseerde hij hier kerkelijke activiteiten, en hij blijft voortdurend in gesprek met God voor alles wat hij doet.

Dombóvár, Szekszárd

Zijn opa van moederszijde was opperrentmeester van een Hongaars, nu Slowaaks groot-

grondbezit. Hij overleed voor de Eerste Wereldoorlog en liet zijn vrouw en hun zeven kinderen een klein pensioen na. Een van de kinderen, zijn moeder, kwam bij een tante in huis. Die kinderloze zus van de oma van Miklós was de vrouw van een notaris in Dombóvár. Daar heeft de

Hij groeide op in een hervormde pastorie in een stad met gemengde rooms-katholieke, hervormde, lutherse en joodse bevolking. In het harmonische gezin was er contact met alle lagen van de bevolking, waaronder mensen in leidende functies op politiek, economisch, cultureel en kerkelijk gebied.

Budapest

"De oudtante die mijn moeder in huis nam, was voor ons een extra grootmoeder. In Budapest staat in de wijk 'Tabán' het geboortehuis van de arts Semmelweiss, de 'redder van de moeders'. Een eenvoudig huis dat zij met mij bezocht als

Op 19 maart 1944 begon de Duitse Bezetting (in Nederland in 1940); Hongarije was daarvoor noodgedwongen bondgenoot van Duitsland om het lot van Polen en Tsjecho-Slowakije te ontlopen. Voor en tijdens de oorlog was Budapest 'Judapest', een toevluchtsoord voor Joden. In december 1944-januari 1945 verdeedigde Hitler Wenen in Boedapest. Wenen is nauwelijks beschadigd, maar Budapest, 'de Parel van de Donau', lag in puin, alle bruggen waren opgeblazen. Ik zie nog de wederopbouw in 1946 van de Vrijheidsbrug, voor mij de Franz Jozefbrug. Daar liep je overheen naar de andere kant van de Donau, er was geen

Johannieten bij de processie. Midden voor: Miklós Tóth: gebogen in contemplatie

bus of tram. Ik heb altijd een psalm, zigeunerliedje of gedicht in mijn hoofd en geen stad langs de Donau ligt zo mooi als Budapest. Het heeft iets groots, een eigen onverwoestbare kracht:

Franz Jozefbrug, later Vrijheidsbrug

Budapest a Duna gyöngye, Budapest tündérek könyve, Budapest igazi álmváros...

Budapest, de Parel van de Donau Budapest, de traan der feeën Budapest, een ware stad van dromen...

Terugweg afgesneden

In 1945 besloot ik om naast rechten theologie te studeren, daar had ik behoefte aan. Het was zwaar, maar het filosofisch en theologisch denken (Böhm, Bartók) gaf voldoening. Ik werd 'Dr. Juris' in 1948 (met het proefschrift De positie van de vrouw in het huwelijksgoederenrecht in Europa). En ik liet mijn broer vluchten, hij werd echter door de Russen gearresteerd, in 1956 zou hij opnieuw slachtoffer van het regime worden. In 1949 rondde ik mijn studie theologie af en vertrok op 30 juni met een Nederlandse gereformeerde studiebeurs aan de Vrije Universiteit in Amsterdam om theologie te gaan studeren. Toen Hongarije op 20 augustus 1949 volksrepubliek werd, was mijn terugweg afgesneden. Ik verdiepte me zeer in theologie en filosofie, Van der Leeuw completeerde met

godsdienstfenomenologie mijn denkontwikkeling. Ik kon me steeds minder vinden in de theologie van de gereformeerden, er was geen mogelijkheid bij de Hervormde Kerk en in 1953 besloot ik in Leiden rechten te studeren.

Twée culturen

Ik behaalde op 31 maart 1955 mijn doctoraal examen in Nederlands recht, ging bij de Nederlandse Lloyd Levensverzekering Amsterdam werken én trouwde Magdi. Haar ouders woonde in Warnsveld bij Zutphen, haar vader was directeur van de M. Ubbens Papiergroothandel en Enveloppenfabriek. Hij viel destijds als een blok voor een Hongaarse uit Budapest. Zij hadden hun kinderen, onder wie Magdi, tweetalig opgevoed."

Naast de Nederlandse taal heeft Miklós zich ook de geschiedenis van Nederland eigengemaakt om individuele en sociale reactiepatronen te doorgronden. Hij stelt: "Als je als buitenlander wilt nestelen, moet je actief aan kerkelijke en maatschappelijke activiteiten moet deelnemen én gelijktijdig ook aan kerkelijke, culturele en sociale activiteiten uit je land van oorsprong. Dat hoort bij je eigen denk- en gevoelswereld en vormt daarvan de basis. Je moet je moedertaal niet verleren, je basisidentiteit oprecht bewaren en daar andere opstapelen. Magdi en ik hebben beide culturen en de geschiedenis doorgegeven aan onze kinderen, en via de csárdás en Hongaarse liedjes ook de klankwe-

Met zoon Andries bij Református Theológiai Akadémia, Ráday utca 28

reld, maar niet de taal zelf. De oorzaak daarvan werd gevormd door de Koude Oorlog en de gebeurtenissen in 1956, toen onze oudste werd geboren.

Terreur

Op 4 december 1955 werd mijn vader, voorzitter van de Provinciale Kerkvergadering, door communisten uit zijn ambt gezet en verdreven. De moedigste gemeenteleden gingen als afscheid met hem op de foto. Daarna volgden ze hem in een immense stoet met paard en wagens naar Bogyszló. Ze namen een ongelooflijk risico voor hem.

Achter de stadhuispoort in Szekeszarad staat een marmeren plaat met in gouden letters 50 namen. Deze personen vormden het Nationaal

Midden: vader (dominee) en moeder van Miklós in Szekeszarad, 1955

Comité dat tijdens de revolutiedagen van 1956 de stad en provincie bestuurde onder voorzitterschap van mijn unaniem gekozen broer Lajos Tóth, advocaat. Op 26-jarige leeftijd bestuurde hij in 1956 de stad en provincie met grote wijsheid. Voor de rechtbank én voor de Hoge Raad werd door het Openbaar Ministerie de doodstraf tegen hem geëist. Hij kreeg uiteindelijk acht jaar gevangenisstraf en bracht er vier achter de tralies door. Hij mocht geen advocaat meer worden en werd later hoofd van de 'verplicht ingeleverde boeken' van de Széchenyi Bibliotheek te Budapest. Zijn vrouw sprong later in de Donau.

Hongaarse familie

Onze zonen konden Hongarije pas zien toen de situatie achter het ijzeren gordijn dit in de jaren zeventig van de vorige eeuw toeliet. We konden eindelijk terug en gingen er met onze kinderen heen. Zij zagen het land en heel belangrijk, hun Hongaarse familie. Marcel (psychiater), Andries (fiscalist) en Floris (computerbranche-handel), hun echtgenotes en kinderen met hun partners zijn belangrijk voor ons. Voor ons gaat er niets boven familie. Daar versta je elkaar en heb je een onverbreekelijke Nederlands-Hongaarse band, die nergens anders zo sterk is. Onze kinderen en kleinkinderen hebben hun plaats in de Nederlandse maatschappij en cultuur én ze dragen deze Hongaarse, Midden-Europese, cultuur tot in hun wortels met zich mee. Onze zonen hebben die tweede, diepgewortelde cultuur uitgedragen en onze kleinkinderen doen dat nu ook. Ze verenigen de West- en Middeneuropese cultuur omdat ze die beide van huis uit hebben meekregen."

Meertalig publiceren

In 1951 richtte Miklós mede het – niet-politieke – Nederlands-Hongaarse culturele 'studentendispuit' Vereniging Mikes Kelemen Kör voor Hongaarse activiteiten op: "Er vinden nog altijd elke maand lezingen plaats. Flórián Farkas en ik zijn in 2001 begonnen met de Stichting Mikes International, die online de meertalige kwartaaluitgave Mikes International uitbrengt. Onze Bibliotheca Mikes International geeft online-boeken uit. Op 15 maart 2009 lanceerde het naar de taalkundige Gábor Bálint genoemde Szentkatolna Genootschap (MI) het Journal of Eurasian Studies. Dit brengt online-publicaties over Euro-Aziatische onderwerpen onder redactie van specialisten uit dit supercontinent dat zich uitstrekt van Londen via Binnen-Mongolië tot in Japan. Het brengt wetenschappers samen.

Federatie

Ook de Stichting Hongaarse Federatie Nederland (Hollandiai Magyar Szövetség) verbindt Deze is in 1957 door de Hungária Klub Amsterdam 1929 en de Mikes Kelemenvereniging opgericht. Deze tweetalige, overkoepelende federatie van 'Hongaarse' organisaties in Nederland was en is mede bedoeld voor contacten op alle niveaus met Nederlandse autoriteiten. In de jaaruitgave Hollandiai Magyar Hirek worden alle Hongaarse kerkelijke, culturele en sociale activiteiten samengevat. Er komt om de week een nieuwsbrief uit."

Miklós is jarenlang voorzitter geweest van de federatie en elk jaar herdenkt men samen met de Hungária Klub voorafgaand aan het Hongaarse Bal de revolutie van 15 maart 1848. Miklós ontbreekt nooit op dit bal en doet er ook graag een dansje! Op 20 augustus, de feestdag van de Heilige István, vindt er in samenwerking met de kerken een oecumenische dienst plaats in de rooms-katholieke Parochiekerk te Vianen, met een gemeenschappelijke maaltijd en feestelijke middag in het Hongaars Ontmoetingscentrum te Vianen. Met de Mikes-vereniging wordt in hetzelfde centrum ook de revolutie van 23 oktober 1956 herdacht. (Dit centrum is er gekomen dankzij ds. István Tüski, die mede aan de wieg van de federatie en van de Mikes stond.)

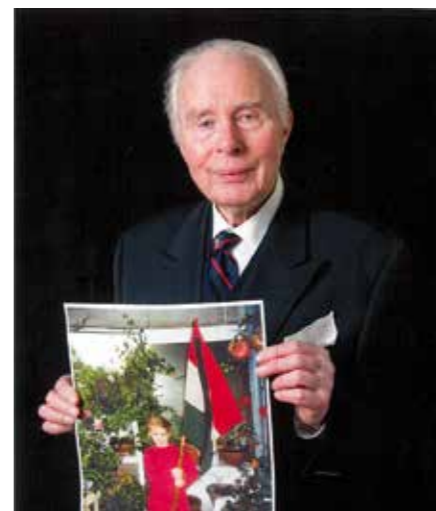
Ridder, Officier

In de Grote zaal van Zalencentrum Engels in Rotterdam zijn tal van lustra (van de revolutie van 1956) gevierd. Bij de herdenking 1956-2006 werden Miklós en anderen door ambassadeur Gábor Szentivanyi tot 'Held van de revolutie' benoemd. Hij vertelt: "Alleen Hongarije heeft zulke helden. Bij lustra van 1956 staat altijd de historische verzetsvlag centraal. Deze heeft werkelijk als zodanig dienst gedaan tijdens de revolutiedagen bij de gevechten tegen de Sovjet-troepen en is daarom uniek in de wereld. Bij de ontvangst van de vluchtelingen door Koning Juliana in de Julianahal van de Jaarbeurs in Utrecht werd deze vlag door de aangekomen vluchtelingen aan haar aangeboden. Begin december 1956 is bij het Nationaal Monument op de Dam een bijeenkomst georganiseerd, precies zoals op 4 mei, met daarbij het voltallige

PR-foto

Koninklijke Huis en de voltallige Nederlandse regering. Na een dienst in de Nieuwe Kerk werd deze vlag door mensen van het Voornalig Verzet Nederland in uniform naar het Monument gedragen. Daar bleef deze tijdens de plechtigheid om vervolgens naar de kerk te worden teruggebracht. Deze verzetsvlag is door H.M. de Koningin opgenomen in het Koninklijk Huisarchief in Den Haag, waar ze wordt bewaard in dezelfde ruimte als de Nederlandse Koninklijke kroon. Een foto uit 2001 van onze oudste kleindochter met die vlag is uitgeleend aan het Historisch Museum Den Haag."

In 2001 werd Miklós Tóth geridderd in de Nieuwe Kerk: "Daar zong het koor uit Debrecen. Bij hun optreden twee weken eerder hoorde ik dat ik Ridder in de Orde van de Republiek Hongarije zou worden en er werd gevraagd of ik daarbij namens de laureaten een Engels dankwoord wilde houden. In de kerk staat de tombe van Michiel de Ruyter, als redder van predikanten een voorbeeld in onze calvinistische kerkgeschiedenis evenals de Hongaren die vanaf begin 17e eeuw in Nederland studeerden. Voor de Stichting Protestant-Christelijke Geestelijke Verzorging voor Hongaren in Nederland verzorg ik al veertig jaar elk kwartaal de diensten in de Kloosterkerk in Den Haag. Op 20 september verraste Ágnes Csanádi me daar met jong en oud, volkomen onverwacht, met festiviteiten voor mijn 90e verjaardag. Die tweetalige diensten zijn er ook in Oost- en Noord-Nederland, waaronder een tijd in de GBV-zaal in Oudkerk, en altijd met Hongaars gebak na om nog even samen te zijn. Als Hongaarse voorganger was het extra bijzonder om in 'de kerk van Michiel de Ruijter' te worden geridderd." Miklós was toen ook al Officier in de Orde van Oranje Nassau. "Het gaf uiteraard een prettig

gevoel om zomaar opeens een Koninklijke onderscheiding te ontvangen. Ik neem aan als erkenning voor mijn professionele en maatschappelijke werk in Nederland. Daar was ik werkelijk blij mee. Ik ben thuis in beide landen. De Hongaarse benoeming was waarschijnlijk voor Hongaarse activiteiten in Nederland."

Krachten gebundeld

Miklós werkte vanaf 1959 bij de Nieuwe Eerste Nederlandsche (NEN) in Den Haag en werd directeur. Na de fusie tot ENNIA werd hij directeur buitenland. Zijn kennis van buitenlandse politiek en talen hielpen hem bij zijn werk in Europa, Noord- en Zuid-Amerika, Azië en het Midden Oosten. Na zijn pensionering in 1985 richtte hij zijn kantoor Fidelitas op. Door zijn ervaring in het bedrijfsleven en de commissariaten bij zeven internationale bedrijven had hij zicht op internationale economie en politiek. Ook was hij in Nederland en Hongarije actief op maatschappelijk, cultureel, kerkelijk en pastoraal gebied. Met al deze ervaringen legde hij in de jaren negentig in opdracht van de EEG de grondslag voor de verzekeringsvakopleiding in Hongarije conform West-Europese normen. Als oud-directeur bij het uit AGO-ENNIA ontstane AEGON begeleidde hij in 1991 de overname door AEGON van de Hongaarse Staatsverzekeringmaatschappij. AEGON Magyarország groeit nog steeds.

Integratie verrijkt

"In Nederland was ik ook maatschappelijk actief, in de jaren vijftig als penningmeester van de Protestant Christelijke Reclaseringsvereniging én van de landelijke overkoepelende Vereniging van Reclaseringsinstellingen toen de reclaseringsinstellingen geheel werd gereorganiseerd. Bij het Eerste Vrijzinnig-Christelijk Lyceum in Den Haag was ik president-curator in een cruciale fase. Van de Rotary Club Scheveningen ben ik 46 jaar lid en o.a. voorzitter geweest, nu ben ik actief in de Club van Past Rotarians. Deze tweeledigheid op divers gebied verrijkt mijn leven en dat van mijn gezin. Ik ben zeer dankbaar dat dit in Nederland positief wordt gewaardeerd en daartoe alle ruimte wordt geboden. Dit is niet in alle landen het geval. Die positieve houding bleek ook bij de uitstekende integratie van de Hongaarse vluchtelingen van 1956, waaraan het Nederlands Verzet uit de Tweede Wereldoorlog, met onder andere burgemeester Van Hall van Amsterdam ook bijdroeg. Helaas speelde zich dit grotendeels buiten ons ambtenarenapparaat af, onze ervaringsdeskundigheid zou ook nu waardevol zijn. Problemen van integratie van immigranten moeten worden opgelost door eigen organisaties. Integratie is een kwestie van goede wil van de kant van de nieuwkomers maar ook van de zijde van de ontvangende maatschappij." ■

Een drievoudige viering in Den Haag

Midden: Miklós en Magdi Tóth, rechts achter hen kleindochter Giorgia en schoondochter Pascale

Miklós en Magdi Tóth

De godsdienstoefening in de Haagse Kloosterkerk, geleid door ds. Miklós Tóth, op zondag 20 september was een waar feest. Familie, vrienden, protestantse en katholieke geloofsgenoten vulden de ruimte tot de laatste stoel. Er was reden te over om de jubilaris hulde te brengen: zijn 90^e verjaardag, zijn in Budapest ontvangen hoge onderscheiding en last but not least zijn 60-jarig huwelijk met zijn meer dan zestig jaar geliefde Magdi.

Op zijn eigen karakteristieke wijze gaf de jubilaris inhoud aan de dienst: in de regel leest hij een passende keuze uit het werk van een Hongaarse en een Nederlandse dichter, deze keer was dat een gedicht van Ady Endre: *Ádám, hol vagy – Adam, waar zijt gij* - met een vertaling van Nicolaas Alisca, het literaire pseudoniem van Miklós Tóth. De preek, begonnen in het Nederlands en eindigend in het Hongaars is nooit hetzelfde verhaal in twee talen, maar zowel in het Hongaars als het Nederlands worden verschillende gedachten overgebracht. De gelovige die beide talen beheerst hoeft zich daarom nooit te

vervelen, integendeel hij luistert ademloos toe. De tekst voor deze preek was: 'Met reikhalzend verlangen wacht de schepping op de openbaar wording van de zonen Gods – *A teremtt világ sóvároga várja az Isten fiainak megjelenését* (Rom. 8:19).

Na afloop van de dienst, besloten met het **Isten, áldd meg a magyart**, volgden toespraken met felicitaties en bloemen. Met een groot boeket werd ook Magdi daarin betrokken, Miklós' wederhelft, die hem al die jaren gesteund en zijn soms voorkomende afwezigheid van de huiselijke haard ten bate van de Hongaarse belangen 'getolereerd' heeft.

Miklós Tóth, tweetalige dienst in de Kloosterkerk

Omdat in deze dienst ook aandacht aan de opening van het schooljaar besteed werd, lieten de schoolkinderen zich evenmin onbetuigd. Met een lied en het aanbieden van een roos door ieder kind werd de jubilaris zodanig in de bloemen gezet dat hij handen tekort kwam.

Lia Schwartzenberg
Foto's: **George Pathó**

De kinderen van het Hongaarse schoolklasje